

ska beseda. Slovan nima družih besed za mesta kraj vod in jezer kot Breg, Bregeče, Brežice itd.

Katančič je zapisal (Comment in Caji Plinii Panoniam str. 22.), da so Panoni imenovali v svojem jeziku: segešte (sigešte = segešče-ostrov otok, in pravi, da je Segeste mesto, ki je pod Siskom na otoku stalo, dobilo svoje ime po otoku. Seget, siget je slovanska beseda, in Magjari so tudi to, kakor neskončno dosti drugih, prijeli od Slovanov za poznavanje — otoka.

Ali podajmo še se h drugim dokazom. Dio Cassij (l. c.) sporočuje, da so se brajski Panoni povzdignili pod svojim: „Batom.“ Bat toraj ni osebno, temoč dostojanstveno ime. To je že spoznal častivredni Severini pred več ko sto leti. (Glej: Severini Panonia, Lipsiae 1770. 98. b.)

To učeni Sasinek (Dejinny str. 9), in tudi jaz ne morem drugače sukati Dio Cassiovega teksta.

Ime Panonia sem poskusil že trikrat razložiti; al ni me sram vse moje razlage (od panuš, ker so bili v platnene panje oblečeni, ali pa od pana, panka, močvirna itd.) zavreči, in se lotiti zgodovinske razlage. Dio Cassij in Appian sporočujeta, da so Panoni živeli v zadrugah (Hauscommunien), kar je prestaro slovansko upraviteljstvo, — brez občje oblasti in občega vladarstva, niso imeli občega tribunala in ne knezov, kateri bi njim bili zapovedovali, temoč živeli so po pristavah in kmetijah. Zato ima rajni Poženčan celó prav, ako reče: „Panonia ima najbrže ime od slovenskega pan, kar tudi gospod pomenja. Tu so bili pani vsak v svoji okolici, brez da bi bila cela dežela kacega posebnega kralja ali cesarja imela, zato se ji je reklo zborno Panonia, Panovina,* namest kraljestvo ali cesarstvo. Taka vlada je bila nekđaj najbolj po duhu slovanskega ljudstva.“ (Poženčan, rokopis „Sledi Slavjanstva.“)**

Demokratska je bila v pradôbi vladna uredba pri vseh Slovanih, in kako bi se tedaj drugače mogel v patrialhalni državi glavar imenovati, kakor Bato?

Bato pa je prestaro ime za oče. Rus še sedaj svojega carja drugače ne imenuje ko batjuško. Slovenski Hrvatje poznajo to besedo; njim je batjenik (baćenik) dedič, haeres (cerkvenosl. baština, po znani metath. tj = št). V češčini pomenja batek, uterinus, toraj sopet pomen roditelja. Močni vladar bulgarski leta 679. se je naravnost imenoval Batoj.

Pri moravskih Valahih se prvi pastir na valaši (pastirskem stanu veli batja, to je oče pastirjev, podložniki njegovi se velijo: valahi, valaši, ki ovce pasejo, njegova žena pa: batjovka.***) Valahi — Valaši, tudi oblika Laši se sliši, niso kje potomci Vlahov (Wälsche, Waliser), kakor keltomanski pisatelji brbrajo; — valah, vlah, po odpadlem glasniku v — lah (primeri: lat, las, ladati, za prvotno: vlat, vlas, vladati) je stara slovanska beseda za pastirja, sansk. v allu, pastir, slov. veles, rusk. volos, bog pastirjev, zato: Velesovo, Velenje, Velenjek, Valunje, in kjer imamo topična imena: Laško, Lašiče, Lahomlje ne smemo ročno na Lahe (Talijane) misliti, temoč na — slovenske pastirje.

V boji Panonov z Rimljani vidimo, da so oni bili močnejši del, ilirski (dalmatinski) Disidiati pa slabejši.

*) Primeri poznavanja: Banat, Hercegovina, Churpfalz, Dauphine itd. Pis.

**) Tako razlagajo to ime tudi: Timon. Im. Hung. p. 1. l. 2. p. 56. Severini l. c. glej tudi: Slovesnost. l. 1863. str. 23. Pis.

***) V fari sv. Benedikta opominja na: batjo — batja — bačo — bača ime vesi: Bačkova. Pis.

Vojvoda obojih sta se velela Bato, saj je pogon jarem sužnosti stresiti od slovenskih Panonov se pričel.

Drugo dostojanstveno ime je bilo Pines, Pineš, ali Pinež. Tudi to ime je slovansko, in pomenja načelnika pine, kar pomenja večo pastirsko občino, okrajino.*)

V tej vojski naših slovanskih prededov vidimo, da so sorodni Noričani bili s Panoni ozko združeni, sosedne ilirske Dalmatince je ž njimi zvezala želja za samostalnost in narodno svobodo, Nemeč Markoman pa je bil pasiven, kakor povsod, kjer bi Slovan kakošen dobiček našel. Trak in Sarmat sta lukala čez Dunaj, mikalo je ju po bogatih panonskih ravninah.

Slovstvene stvari.

Labodska — ne lavantinska.

Iz Haloz. R. B. — Labod — slavno ime prekrasne naše slovenske vladikovine ima svojo prvotno domovino v labodski dolini, pri sv. Andreji na Koroškem. 1860. leta sem poskusil razvedriti in dokazati, da ni slovanski, ako pišemo ali govorimo: lavantinska vladikovina, nego labodska, ali pa, če se komu rači, laboška je po našem, opiraje se na to, da rečeni dolini narod pravi v slovenskem jeziku labodska, trgu pa Labod, takisto reki v oni dolini tekoči. Ovrigel me nikdo ni, vendar se je slišalo molmljanje v starem taboru, da ta razlaga nima povse zanesljivega stala, ker prê ime ni od dola, ne od trga Labod, ne od reke, marveč najbrže od nekega torišča, — grada ali grajščine, sklenjene vesnice ali trga Lavant, Lavant, Labant, kakor dokazuje dr. Tangl. Ta gospod namreč uči: a) da je vladikovina Lavant ime dobila od torišča — grada, sklenjene vesi ali trga, kjer je bila ustanovljena; b) ta Lavant ni bil nikjer indi, nego pri cerkvi sv. Andreja; c) najbrže je bila grajščina kake plemenite rodovine prejemše od nje ime, od 12. do 15. stoletja se nahajajo „gospodje Laventski“ (Herrn von Lavent); d) navadno je vladikovina ime dobivala po gradu: krška, sekovska. Za ustanov-

*) Pine so se pri starih Slovanih velele pastirske občine, ktere so dosti masla in sira napravile, morale so davat dvostručno potrebo („sugubu potrjebu“ — Opfergabe). V slovenščini še poznamo besedo: pinja = motilnica, Butterkübel. Kakor je batja bil oče pastirjev in njih kralj, primeri grško: ποιμήν pastir in kralj; tako Pines, Pineš, Pinež načelnik pinjarov. V sorodni litevščini se pastir veli pëmu. Kakor v slovenščini se vjemajo pomeni: pina, pinež in pinja, tako tudi v grščini: ποιμανῶ, weiden, hütten, nähren, pflegen, besorgen, lenken, regieren, ποιμήν, Hirt, Anführer, Beherrscher, ποιμένιον, Heerde, Schafe, ποιμανδρία, Melkeimer. Kako naravne so razlage batj, batjka, batjuško, oče, vladar, pastirjev in kralj, bačva sod, posodva, v katero so mleko, sir, maslo devali, in pa pines, pëmu, ποιμήν, pinja, ποιμανδρία. Kdor se še spomni na lastnost zemlje panonske, ktera je še danes vsa prikladna za živinorejo, ta se ne bo spodtikal nad našo razlago. Saj celó beseda Pan izvorno ne pomenja drugega kakor pastirja sansk. pâ, pascere gršk. παῶ, tako da ime Panonia v pradôbi druga ni značila, ko dežela pastirjev. Pan, Bato, Pines sama poznavanja za pastirja čede in naroda — kako ljubeznjivo in idilično je bilo od nekđaj življenje Slovanov! Imena Pines, Pinesič še najdeš pogosto med ogerskimi Slovenci. V listinah osmega stoletja najdemo koroško-slov. imena: Penno, kar ni druga kot pëmu, penes, pineš. Pis.

ljenja vladikovine je gotovo razun cerkve in grada Lavant bila neka naselbina, bodi-si vesnica ali trg, imajoča isto ime z gradom, tako da je Lavant oboje pomenilo. Toliko učeni g. doktor. — Prebravši to modrovanje sem do jedra okrepljen o resnici tega, kar sem razložno resnil, ker na imenu ničesa ni spremenjeno, vsaj grad Lavant, Lavant zahvaljuje mimo cuzljajoči reki ravno tako svoje dično ime, kakor dol in trg, in ako se reka zove v novi slovenščini Labod, dolina labodska, trg Labod, ne more se grad prijemši ime od reke inachi zvati. V starejši dōbi so Korošci nosnika \mathfrak{L} , \mathfrak{A} izgovarjali v polni vrednosti, tedaj laband ali labant = lab \mathfrak{A} nd (česki labuf, poljski łabać, łabeć, łabędź), in dan današnji še govorijo vanča = lanča = leča. Pisava lavantinska vladikovina je iz latinskega priloga lavantinus in slov. končnice ski, tedaj neslovenska. Nemški pisalci, ne iznemši niti dr. Tangl-na, ne vedoči slovenski, dokle ne pomena besedi labant niso je mogli ponemčiti, inachi bi gotovo bili skleпали kak Schwanburg; vendar pozneje se nahaja v sosedstvu na nemškem Štirskem Schwanberg, Schwanberger Alpen; kar je prestava imena laband ali labant = labod. Zgodovinarjem in mestopiscem ni treba razlagati, da reke, potoci dajajo imena okolicam, gradom itd. Kdo pameten bi se drznil trditi, da na pr. Dravberg ali Dravci so dali ime Dravi, ali še le od Ščavničarjev izvira Ščavnica? Edina pisava labodska ali laboška vladikovina je slovenska, vse drugo je hrparstvo po tujem, bodi-si uradno ali kako drugači ukazano.

Državne stvari.

Vitez Anton Hye,

novi minister pravosodja.

Cuique suum.

Našim bralcem je znano, da je sedaj minister pravosodja vitez Hye.

Marsikterega bode mikalo, kaj več o tem možu slišati, posebno ker so naši poslanci tudi njemu izročili en iztisek onega sporočila, ktero so izročili državnemu kancelarju baronu Beustu. Vitez Hye je tudi v pravniških okrogih na Slovenskem mnogo znana oseba, kajti veči del naših pravnikov se je tudi pri njem učilo na dunajskem vseučilišču, ker je mnogo let razlagal kazensko in naravno pravo. Že takrat so ga učenci prav radi imeli zarad njegove prijaznosti in dalje zarad prostoljubnih pametnih misli, ktere je vpletal v svoje razlaganje; vsak njegovih nekdanjih učencev bode mi pritrtil, da se je vsegdar trudil občutek za naravne človeške pravice, za napredek kazenskega sodniškega rokovođenja in sploh za vse dobro v mlada srca vsaditi in buditi.

Leta 1848. je tudi on spadal k stranki, ki je pametno, pa ne prenapeto napredovanje in postave, tirjavam sedanjega časa primerne, na svoje geslo napisala. Ko je pa videl, kako so prenapetneži zmiraj bolj nadvladovali, se je v tihoto nazaj stisnil in je pozneje pri zakonodajstvu delaven bil. Če tudi potem postave, izhajajoče pod Bachom, duhu časa niso bile primerne, vendar se to njemu ne more pripisovati, kajti znati se mora, koliko ovinkov in kakošne poti so te postave v nekdanjem skrivnem vladinem svetovalstvu (Staatsrath) hodile, in da glas posamnega moža med toliko raznimi glavami zmiraj vendar le en glas in tedaj v manjšini ostane. Bolje bi bilo, ako bi se prašalo: kakošne postave bi bile še le svitli dan zagledale, ako ne bi bil on kolikor mogoče, po svoji izvrstni vednosti po-

stav raznih evropskih dežel in po goreči svoji govornosti branil, da niso — še slabše izpadle.

On je ko učitelj pa še poseben prijatelj bil slovenskim dijakom; jih je pri vsaki priliki kakor dobre glavice hvalil in je tudi pozneje še marsikomu kaj pomagal, kolikor je mogel, in sploh je vsacega prav prijazno sprejel in poslušal. V obče ga je vse njemu neznanu takrat zelo zanimivalo in prav rad se je podučeval in pogovarjal o razmerah naših slovenskih pokrajin.

Čeravno trd Nemec vendar je zmirom pripoznaval tudi pravico drugih narodov zastran veljave njihovega jezika v sodniškem, posebno kazenskem postopanju, in tako se je tudi po njem vpletel v red še zdaj veljavne kazenske pravde od leta 1853., §. 123. in 148., po katerem bi se morali v kazenskih rečeh zapisniki v slovenskem jeziku napisavati, ali pa, če se po nemško pišejo, jim prestava priložiti. Kakor smo nekdanj slišali, je takrat posebno v oziru imel ravno Slovence, katerim je mislil po tej poti ravnopravnost zagotoviti; al neprijatli ravnopravnosti so vedeli tudi ta §. omajati in se njega ogibati.

Nikdar se Hye ni sovražnika kazal nobenemu poštenemu in pametnemu početku, sploh pa tudi ne ravnopravnosti narodov, temveč je pripoznaje pravičnost takošnih tirjatev, utemeljeno v naravnih in večnih božjih postavah, z izvrstno svojo govornostjo zmiraj branil.

Ko je v novejšem času nadzornik vseh jetnišnic našega cesarstva postal, dobro je poznal, da je treba znotranjega človeka zboljšati in skušati, da se zopet človeško blagočutje pri takošnih zanemarjencih izbudi; zato je precej nagon dal, da so začeli tudi na to gledati, da bi jetniki v dolgih urah kaj pametnega, koristnega in pobožnega brali, namesti da bi drug družega s pripovedovanjem doprinesenih hudobij le pohujševal. Začele so se po njegovem nagonu dobre podučne knjige za jetnike nabiravati in njegova skrbljivost tudi tukaj ni pozabila nenemških narodov; zato so prišli ukazi od ministerstva, naj se tudi za slovenske nesrečnike po vseh krajih slovenske knjige nabiravajo, kar, kakor je znano, se je izpeljevalo po državnih pravdnijah v Gradcu, Celovcu, Trstu in v Ljubljani.

Komaj je Hye službo ko minister pravosodja nastopil, bila je prva njegova skrb za ločenje sodnij od političnega upravnstva in za zboljšanje celó nizke plače nižih uradnikov. Storil je, kar se je v naglici dalo storiti.

Mislimo po vsem tem tedaj, da se tudi mi Slovenci po blagi preteklosti tega ministra, če tudi nemškim liberalcem ni po volji, smemo nadjati, da bo on zahteve naših poslancev po pravici sodil pa jih tudi s svojo izvrstno govornostjo krepko zagovarjal, in da on utegne še najprvi biti, ki željam našega naroda, izročnim po naših poslancih, ustreže. Značajni mož se gotovo ni svoji preteklosti izneveril.

Dopisi.

V Londonu 23. julija. — Hvala Bogu! London je sopet na starem vretenu. Prihod namestnega kralja egiptovskega, civilne straže belgijske in pa sultana bi bil resnim, sicer le na denarne opravke mislečim Londončanom skoro glave zmešal. Ves London zdaj o ničesa drugem ne govori kakor o sultanu, vicekralju in Belgijancih. Ako je „veliki Turk“ že hladnokrvne Angleže tako zavzel, kdo bi se čudil, ako bi Magjare, mu sorodne brate,*) sultanov fez še bolj začaral. — 15. julija zvečer obiskala sta sultan in kralj

*) Učeni Sasinek je unidan dokazal, da so Magjari mahomedanskega rodú.